

Ocenjevanje evropskih znanstveno-razvojnih projektov v Bruslju

Financirani so le najboljši

izr. prof. dr. Nada Lavrač

Institut Jožef Stefan, Ljubljana

V tem obdobju evropska komisija podpira znanstveno-razvojno delo na naslednjih tematskih programih:

- kakovost življenja in upravljanje življenjskih virov;
- do uporabnika prijazna informacijska družba;
- konkurenčna in vsestranska rast;
- energija, okolje in vsestranski razvoj.

Na vsakem programu komisija financira razvojne projekte (Research and Technological Development, RTD) v okviru tematik, poimenovanih ključne akcije (Key Actions, KA). Tokrat se omejimo le na področje do uporabnika prijazna informacijska družba. Poleg razvojnih projektov (RTD) komisija podpira tudi druge dejavnosti, med njimi so raziskovalne mreže (research networks) in temeljne raziskave (FET: Future and Emerging Technologies), namenjene razvoju rizičnih inovativnih tehnologij.

V prispevku se bom omejila samo na področje FET in KA2 (New methods of work and electronic commerce, ki je ena od ključnih akcij v tematskem programu »do uporabnika prijazna informacijska družba«). V letih 2000 in 2001 sem bila namreč objavljena v Bruslju kot ocenjevalka predlogov projektov, dvakrat s področja temeljnih raziskav (FET) in dvakrat s področja KA2. Zanimivo in poučno je bilo spoznati postopek ocenjevanja projektov, saj kot raziskovalka na Institutu Jožef Stefan tudi sama sodelujem v evropskih projektih, ki jih je komisija ocenila po enakem postopku.

Prijava

Za razvojne raziskave je možna prijava projektov na posamezne tematike le na podlagi rednih razpisov evropske komisije. Za temeljne raziskave pa je razpis odprt – prijava je mogoča kadar koli med letom, vendar se predlogi ocenjujejo približno štirikrat na leto, ko komisija skliče sestanke skupin ocenjevalcev.

Konzorcij, ki se prijavi na razpis razvojnih raziskav, mora predložiti celoten predlog projekta, ki zajema opis tematike, vsebino projekta, opisano po posameznih delovnih sklopih (workpackage), rezultate, poročila in produkte projekta (deliverables) ter načine razširjanja in izkoriščanja rezultatov (dissemination and exploitation). Predlog projekta mora zajemati tudi podroben opis partnerjev, obseg dela in potrebnih sredstev. Dokumentacija predloga projekta je obsežna, brez formularjev z opisi partnerjev je ponavadi dolga 30 do 40 strani. V konzorciju predlagateljev je nujna močna zastopnost poslovnih in industrijskih partnerjev, ponavadi pa v njem sodelujejo tudi akademske institucije.

Za temeljne raziskave je postopek prijave drugačen. Konzorcij najprej predloži kratek opis pro-

Evropska komisija podpira znanost in razvoj s sofinanciranjem projektov. Vsakih nekaj let razpiše nov Okvirni program, ki definira področja financiranja. Trenutno še poteka 5. okvirni program (1998–2002).

jekta, katerega vsebina obsega le pet strani. Šele na podlagi njegove pozitivne ocene predlagatelju dovolijo, da v roku dveh do treh mesecev predloži celotno dokumentacijo. Konzorcij predlagateljev ponavadi sestavljajo predvsem akademske institucije, udeležba poslovnih in industrijskih partnerjev ni nujna, je pa zaželena predvsem zaradi možnosti boljšega izkoriščanja rezultatov projekta.

Poleg kratkih in dolgih predlogov projektov je v okviru temeljnih raziskav predvidena še možnost prijave tako imenovanih poskusnih projektov (assessment projects). V nasprotju z drugimi projekti, ki trajajo od enega do treh let in za katere je mogoče pridobiti od enega do tri milijone evrov, poskusni projekti trajajo le eno leto in komisija jim nameni največ 100.000 evrov. Gre torej za kratkotrajno poskusno fazo vrhunsko inovativnih in rizičnih raziskav. Poskusni projekt lahko predloži manjši konzorcij (lahko samo dva partnerja), ob izteku leta pa morajo rezultati projekta jasno odgovoriti na nekaj vnaprej zastavljenih kriterijev za ocenitev uspešnosti – te navedejo predlagatelji v predlogu projekta. Za tak vrhunsko inovativni projekt je treba predložiti le kratko dokumentacijo (pet strani opisa vsebine), postopek ocenjevanja je enostopenjski: na podlagi pozitivne ocene kratkega projekta se sredstva takoj delijo partnerjem.

Ocenjevanje

Ocenjevanje razvojnih in temeljnih raziskav poteka po enakih kriterijih, le merila in pogoji za prijavo predlogov projektov so nekoliko različni. Predlogi vseh projektov se ocenjujejo po petih kriterijih z ocenami 0 do 5, končna ocena pa se izračuna kot povprečje utežene vsote vseh ocen. Vsak kriterij ima svojo utež in mejo sprejemljivosti: če je predlog po nekem kriteriju ocenjen z oceno, ki je nižja od zahtevane meje, se izloči iz nadaljnega postopka ocenjevanja.

Ocenjevalci morajo biti nepristranski – s pisno izjavo morajo zagotoviti, da ne sodelujejo v nobenem predlogu projekta in da ne bodo ocenjevali nobenega predloga, do katerega bi imeli kakršen koli osebni ali institucionalni interes.

Postopek ocenjevanja razvojnih projektov traja navadno pet dni. Vsak ocenjevalec dobi v ocenjevanje osem do deset predlogov projektov. Postopek ocenjevanja je anonimen, saj vsak ocenjevalec najprej oceni vsebino projekta, ki mora biti napisana tako, da iz nje ni mogoče razbrati, kdo je predlagatelj. Ko v pisarni odda oceno in utemeljitev ocene najpomembnejšega kriterija (znanstveno-tehnološka kvaliteta in inovativnost), te ne more več spremeniti. Šele zatem dobi v oceno preostali del dokumentacije, na podlagi katere poda oceno za druge kriterije. Vsak predlog oceni trije neodvisni ocenjevalci.

Ko vsi ocenjevalci končajo ocenjevanje posameznega predloga, uradnik evropske komisije skliče sestanek, v katerem sodeluje poleg treh ocenjevalcev še en neodvisni poročevalec. Vse ocene morajo biti sprejete s konsenzom. Usklajevalni sestanki so zanimivi, saj ocenjevalci ne poznajo preostalih udeležencev in do sestanka ne vedo njihovih ocen. Sestanek je enostaven, če se mnenja ocenjevalcev ne ločujejo preveč. Zanimivo je, da je konsenz večinoma dokaj lahko doseči, tudi če začetne ocene niso enake. Včasih pa neskladja med ocenami ni mogoče razrešiti v eni uri, ki je namenjena doseganju konsenza. Tedaj uradnik evropske komisije določi še enega ocenjevalca, katerega ocena spremeni ravnotežje na tehtnici.

Menim, da je tako ocenjevanje zelo objektivno, ocene so sprejete s konsenzom in so dobro utemeljene. Videla pa sem že razočarane obraze nekaterih predlagateljev, katerih predlogi projektov so bili zavrnjeni. Od poročevalca je namreč veliko odvisno, ali utemeljitev končne ocene, ki jo komisija pošlje predlagateljem, res vsebuje vse argumente in priporočila, ki so jih ocenjevalci navedli. Dokumentacija, ki spremlja pozitivno ocenjene projekte, je ponavadi obširnejša od tiste za zavrnjene projekte. Dokumentacija pozitivno ocenjenih projektov namreč zajema napotke uradnikom evropske komisije, saj je pri pogajanjih, ki sledijo postopku ocenjevanja, treba predlog projekta popraviti v skladu z zahtevami ocenjevalcev. Šele po zahtevnem usklajevanju se podpiše pogodba, ki določa konkretno vsebino, organizacijo in finančni obseg projekta.

Usklajevalnim sestankom sledi razvrščanje projektov od najboljših do najslabših. Razvrščanje poteka na podlagi uteženih vsot posameznih ocen. Projekti, ki po nekem kriteriju niso dosegli zahtevane meje, se izločijo, preostali tekmujejo za financiranje, saj financiranje vseh pozitivno ocenjenih projektov ni mogoče. Financirani bodo le najboljši. Pri dokončnem razvrščanju projektov in določitvi meje za sprejem predloga v financiranje poleg ocenjevalcev sodelujejo tudi visoki uradniki evropske komisije. Določitev meje sprejemljivosti je namreč občutljiva strokovno-politična odločitev.

Zgodba se šele začne

Uspešni oceni projekta sledi faza pogajanj med evropsko komisijo in predlagatelji projekta, temu pa končno sprejetje projekta in začetek del. No, in tu se zgodba ponavadi šele začne ...

Slovenci lahko v 5. okvirnem programu enakopravno sodelujemo v evropskih projektih, saj je Slovenija v ta namen evropski komisiji plačala precej denarja. Kdor pozna postopek ocenjevanja, ve, da je pozitivna ocena projekta v hudi konkurenci velik uspeh za predlagatelje in velika spodbuda za nadaljnje kakovostno raziskovalno delo. ■

Evropski raziskovalno-razvojni projekt Sol-Eu-Net

Slovenija je imela prvič priložnost sodelovati kot enakopravna udeleženka projektov 5. okvirnega programa EU na razpisu junija 1999. Med odobrenimi projekti je tudi projekt, katerega znanstveno koordinacijo vodim na Odseku za inteligentne sisteme Instituta Jožef Stefan v sodelovanju z izr. prof. dr. Nado Lavrač. To je triletni projekt Sol-Eu-Net (IST-1999-11495) s polnim naslovom *Data Mining and Decision Support for Business Competitiveness: A European Virtual Enterprise*. Njegova vrednost znaša tri milijone evrov (dva milijona prispeva EU).

V projektu že dve leti uspešno sodeluje 12 partnerjev iz sedmih držav (štirje so iz Slovenije): trije inštituti, pet univerz in štiri komercialni partnerji. Poleg razvojnih raziskav in njihovega prenosa v prakso smo si za enega od ciljev pro-

Več o projektu lahko preberete na spletnih straneh (<http://SolEuNet.ijs.si>), posnetek seminarja, na katerem smo oktobra 2001 predstavili projekt (Solomon seminar št. 55) pa dobite na <http://Solomon.ijs.si/>.

jekta zastavili tudi ustanovitev in razvoj virtualnega podjetja, ki ga sestavlja dvanajst evropskih institucij s komplementarnimi znanji in orodji s področij izkopavanja znanja (Data Mining) in podpore odločanju (Decision Support). Tako združenje akademskih in poslovnih institucij omogoča partnerjem lažji in učinkovitejši prenos znanj in trženje aplikacij na evropskem trgu.

In kako smo prišli od ideje do projekta? Leta 1998 smo na Institutu Jožef Stefan (Center za informacijske tehnologije in Odsek za inteligentne sisteme) opravili študijo izvedljivosti ideje trženja specializiranih znanj, tehnik in orodij s področij izkopavanja znanja in podpore odločanju ter razvoja mrežnega modela sodelovanja institucij. Študijo je financiralo slovensko podjetje Studio Phi, za sodelovanje pa sta bili zainteresi-

rani še dve podjetji: Dialogis (Nemčija) in slovensko podjetje Temida. Študija je pokazala obetavnost predlagane ideje in nakazala korake, potrebne za realizacijo ideje.

V začetku leta 1999 smo se lotili razširitve osnovne ideje in priprave predloga EU-projekta, ki bi ga koordiniral IJS. Sledili so podrobno preučevanje dokumentacije za pripravo evropskih razvojno-raziskovalnih projektov (IST RTD), izbira partnerjev in pisanje predloga projekta. Avgusta 1999 je bil projekt pozitivno ocenjen, šele v začetku novembra pa so bila pogajanja končana. V decembru smo dobili pogodbo v podpis in s 1. januarjem 2000 smo začeli izvajanje projekta.

dr. Dunja Mladenič
Institut Jožef Stefan, Ljubljana